

Virtuális szeminárium szervezésének tapasztalatai

Tóvári Judit

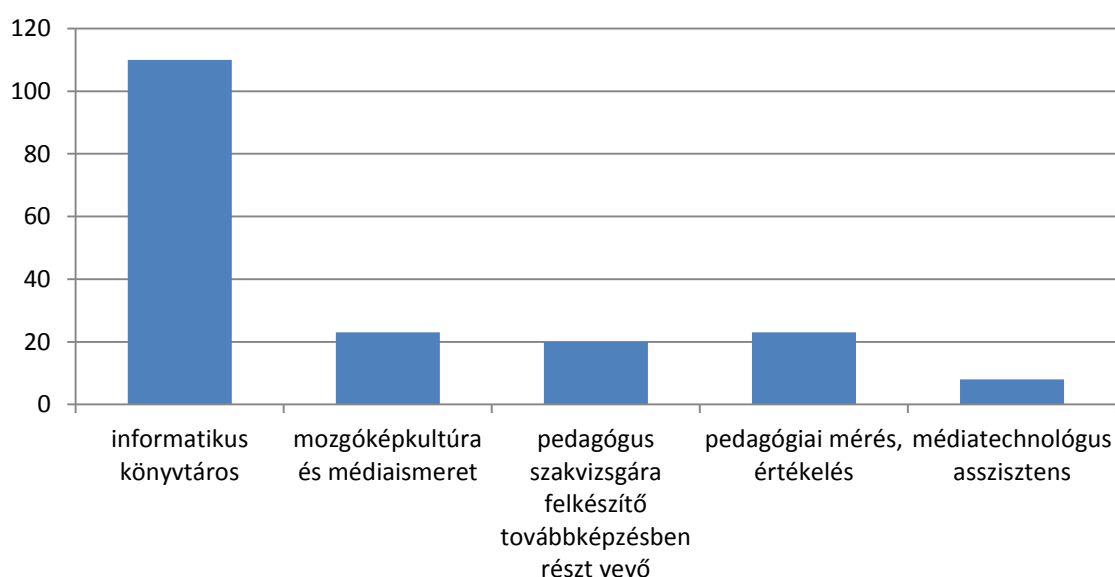
A hipotézis

Abból a feltevésből indultunk ki, hogy az elearning nem egyszerűen az élő oktatás virtuális mása, mint ahogyan a távoktatás sem egyenlő a konzultációk nélküli, teljesen önálló felkészüléssel és az elearninges támogatás sem csupán elektronikus tananyag, hanem egy interaktív tanulási folyamat felülete, ahol az elektronikus tananyagcsomag mellett, vagy abba beépítve álló- és mozgóképi ábrázolások, multimédiák, különféle segédanyagok, sőt a téma legfontosabb kötelező- és ajánlott irodalma is megtalálható, de a mentor és a tanuló is jelen van, csak kapcsolatuk informatikai eszközök segítségével, interaktív módon valósul meg. A tanuló nemcsak passzív befogadó, hanem tartalom-előállító is.

A kutatásba bevont kurzusok

Két tantárgy levelező és távoktatásos hallgatóival végeztük a kutatást négy szemeszteren keresztül, ahol a kontrollcsoportot a nappali tagozatos hallgatók alkották. A tantárgyakat úgy választottuk ki, hogy az egyik (a Bibliográfiai adatfeldolgozás) olyan tárgy legyen, aminek sem elméleti kérdéseivel, sem gyakorlati alkalmazásával korábban nem, vagy csak igen csekély mértékben találkoztak a hallgatók, ezért a tárgy fontosságának megértetése alapvető motivációs tényező. A tananyag elsajátítása folyamatos tanulást és nagy pontosságot igényel. A másik tárgy (Szerzői jog) átszövi mindennapi életüket és még a munkatapasztalattal nem rendelkező hallgatóknak is lehetnek tanulmányaikból, hobbyjaikból (filmezés, fotózás) eredő tapasztalataik, például egy szemináriumi dolgozatban a források etikus felhasználása, plagizálási kérdések.

A kutatásba bevont kurzusok

Az alkalmazott pedagógiai módszer lehetőségei és az ismeretszerzés forrásai elektronikus környezetben

Minden tanegységhez kapcsolódik valamilyen tanítási-tanulási kultúra a maga szakmai és etikai követelményeivel. Azoknak a szakismereteknek az elsajátítása, amelyekkel alapszinten sem találkozott a hallgató, sok nehézséget okoz egyrészt a szakmai tartalom megértése, másrészt a korábban megszokott tanulási módszerektől eltérő stratégiához történő alkalmazkodás. A tanulóknak mindenekelőtt a hatékony tanulás módszereit kell elsajátítaniuk ahhoz, hogy a szakismeretek könnyebben érthetők és tanulhatók legyenek.

Az alapképzésben részt vevőknél, a kezdőknél a szakmai attitűd kialakítására is szükség van. A mentornak fel kell vázolnia, hogy az adott terület milyen alapfogalmakból, gyakorlati fogásokból építkezik. Ő irányítja a tanulási folyamatot mindaddig, amíg az alapokat sikerül elsajátítani. Ezt el lehet érni a tananyag heti beosztásával a Moodle tantárgyi felületén, ahová pár figyelemfelhívó mondat is felkerülhet, hogy mire ügyeljen a hallgató a tananyag rész feldolgozása során.

Az alacsony kompetenciaszinttel rendelkező hallgatói csoportnak összeállítottunk tanulásmódszertani útmutatókat, diahasználati tanácsokat, a SCORM-os tananyag javasolt feldolgozási módszerét. Bár ezek használatára időről időre felhívtuk a figyelmet, direkt számonkérés hiányában igen csekély volt ezeknek a segédleteknek a használati aránya. Ez mondható el a tantárgyi tematika, valamint a kötelező és ajánlott irodalom jegyzékének ismeretéről is. Ez utóbbit viszont befolyásolhatta, hogy a kötelező irodalom teljes szöveggel elérhető volt az elearninges felületen¹.

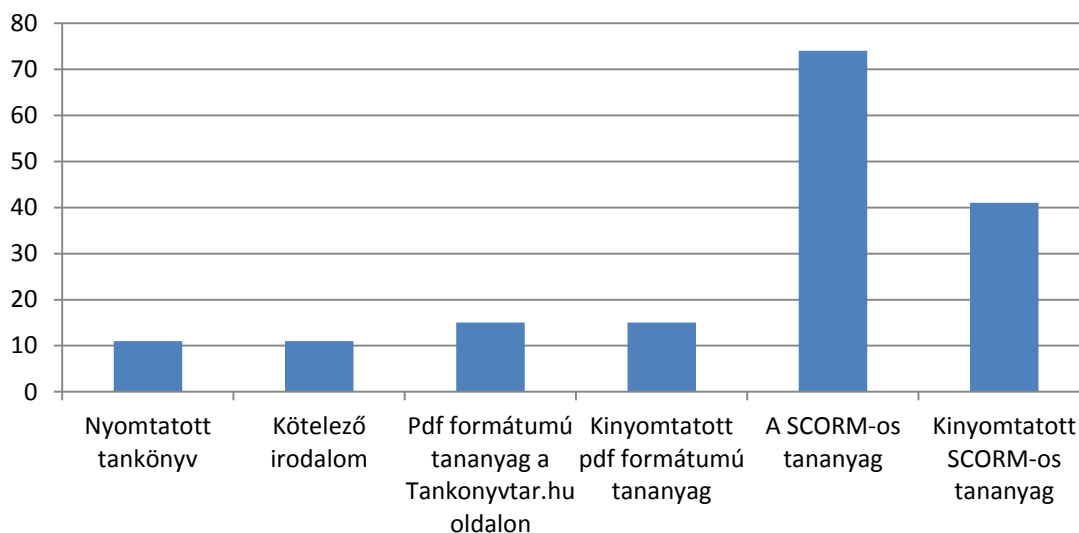
Kérdőíves felméréssel kérdeztük meg a hallgatókat arról, hogy hogyan és miből tanulták a tárgyat².

---

¹ Jelentés a tevékenységekről. Hogyan tanulja a tárgyat? <
<http://elearning.ektf.hu/course/report/log/index.php?chooselog=1&showusers=1&showcourses=1&id=25&user=0&date=0&modid=4334&modaction=0&logformat=showashtml>> (letöltés 2013. május 1.)

² A kérdőív ezen a linken érhető el:
<https://alk.neptun.ektf.hu/unipoll/Survey.aspx?surveyid=32266996>

Az ismeretszerzés forrása

Feltűnő a kinyomtatott SCORM-os tananyag használatának magas aránya. A résztvevők több, mint fele ki is nyomtatta az elektronikus tananyagot, holott az nem alkalmas a nyomtatott formában történő használatra! Elvész didaktikai funkciója, ami sok esetben az interaktivitásra építi a tanultak megerősítését, az animációk, filmek elvesztik jelentőségüket, holott hangsúlyosan magyarázó szerepük van. És akkor még nem beszéltünk olyan technikai problémáról, hogy a SCORM-os tananyagban nincs nyomtatási funkció, így egy-egy oldalt legfeljebb print screen-nel lehet kinyomtatni, ami a tartalom jelentős sérülésével jár és rendkívül időigényes. A pdf formátumú tananyagot kivétel nélkül kinyomtatták.

A felkészülésben hasznosnak ítélt elemek aránya

A nagyon erősen gyakorlati jellegű tárgynál alacsony kompetenciaszinten a hallgatók előnyben részesítették a képi ábrázolásokat, beleértve az órai előadások Moodle-ba feltöltött prezentációit, illetve a feladatok elérhető kész megoldásait, magyarázatait. A levelező konzultációk előadásairól készített videofelvételeket elsősorban a távoktatásos hallgatók ítélték hasznos segítségnek a felkészülésükhöz. Úgy érezték, maguk is részesei valamelyest a személyes részvétellel folyó oktatásnak.

Alacsony kompetenciaszinten a tananyag elsajátításában a főszerepet az elektronikus tananyag mellett a személyes konzultáció játszotta, aminek mind szinkron, mind aszinkron formáját alkalmaztuk. A hallgatók a face-to-face alkalmakat részesítették előnyben, amelyek kiscsoportos mentori kezdeményezések voltak, a konzultációk témáját viszont maguk a hallgatók határozták meg, problémásnak érzett tananyagrészek felvetésén keresztül.

A Moodle számos aszinkron fórum-lehetőséget kínál. Alkalmat ad az aktivitás növelésére, gyakorlati feladatok megoldási hibáinak megvilágítására.

Ahhoz, hogy a „fórumozás” elérje pedagógiai célját, a hallgatókat meg kell tanítani annak használatára.

Alacsony kompetenciaszinten a leggyakoribb fórumtéma az elearninges keretrendszer kezelésének technikai problémája és a tananyaghoz fűződő egyes szabályok értelmezési nehézségei.

Többféle fórum-lehetőséggel próbálkoztunk:

- a) Egyetlen fórumot nyitottunk, ahol mindenféle téma szóba jöhetett. Előnye, hogy egy link alatt található meg az összes hozzászólás. Itt különösen ügyelni kellett a téma pontos megfogalmazására.
- b) Nyitottunk egy általános célú fórumot és több tematikus fórumot, aminek linkjét annál a hétnél helyeztük el, ahol a téma tárgyalására sor került. Előnye, hogy egy-egy téma viszonylag jól körülhatárolt fórum-helyet kap. Hátránya, hogy a fórumok szétszórtnak találhatók az egyes heteknél és ha a tantárgyi felület felől keresi az érdeklődő, kutatnia kell utána. A tematikus fórumokon felvetett és szemeszterről szemeszterre felvetődő kérdésekből épült a „Gyakran feltett kérdések” állománya.

A különböző típusú fórumok közül a standard fórumot kedvelték inkább a résztvevők, mert ott a megszólaló résztvevő azelőtt láthatta mások reagálásait, hogy ő véleményt nyilvánított volna.

A hallgatók aktivitását, a fórumokon való jelenlét gyakoriságát különféle feltételek fennállása mellett vizsgáltuk:

- a) A nyitó konzultáción megismertettük a csoporttal a fórumon való jelenlét hasznosságát, hangsúlyoztuk előnyeit a felkészülésben, de a részvételt nem tettük kötelezővé. A feladat többnyire az aktuális héten a felkészülés közben elvégzett feladatmegoldások feltöltése volt. Az eredmény: a hallgatóknak mindössze 15%-a tette fel a fórumra megoldásait és egyetlen esetben volt egy hallgatónak megjegyzése egyik társa feladatmegoldásáról.
- b) Más esetben annyi különbség volt az előzőhöz képest, hogy konkrét megoldandó feladatokat kaptak a hallgatók részletes instrukciókkal, de a fórumra történő feltöltés ekkor sem volt kötelező. Ez a változat jobb eredményt hozott, a hallgatók fele bekapcsolódott a közös gondolkodásba.
- c) Harmadik változatban szintén konkrét feladatok voltak részletes, a megoldást segítő útmutatókkal. A feladat kötelező volt, de nem járt semmiféle szankcióval, ha valaki

nem töltötte fel a fórumra a megoldásokat. Az aktivitási eredmény ekkor is ugyanaz volt, mint az előző esetben.

- d) Negyedik változatban a célok részletes kifejtése mellett világossá tettük, hogy bár nem kötelező a részvétel a fórumvitákban, de a szemeszter végén az érdemi megnyilvánulások beszámítanak az érdemjegybe. Ez a változat eredményezte a legnagyobb aktivitást.

A hallgatók kompetenciaszintje és a tantárgy jellege dönti el azt, hogy a pedagógiai módszerek közül melyiket érdemes előtérbe helyezni.

Mindezek mellett nem hagyható figyelmen kívül, hogy a motivációs helyzetek hatékonyságát és alkalmazásuk lehetőségét az egyes tanulók személyiségének, érdeklődési körének, élet- és munkatapasztalatainak a sajátosságai is meghatározzák. Ha sikerrel akarja a mentor motiválni hallgatóit, ismernie kell, hogy ki a tanuló és mik a szükségletei. A megismerés egyik igen fontos, távoktatásos hallgatóknál szinte az egyetlen kiinduló lehetősége az elearninges felületen történő bemutatkozásuk.

Kétszer próbálkoztunk web-konferencia-jellegű konzultáció szervezésével a Moodle beépített BigBlueButton lehetőségén keresztül. Távoktatásos hallgatóknak hirdettük meg, az első időpontot a nyitó konzultáción egyeztettük a hallgatókkal, hogy minél összehangoltabb legyen a hallgatók egyéb elfoglaltságaival. A szinkron beszélgetés előkészületeként speciális vitaindító anyagokat töltöttünk fel, amivel dolgoztunk volna, ha lett volna kivel, de egyetlen hallgató sem vette igénybe ezt a konzultációs lehetőséget, holott előzetesen megbeszéltük. Jelentős visszatartó erő volt, hogy a hallgatók nem ismerték ezt a technikát.

Az online kurzusra fordított idő

Az elektronikus tanulástámogatás több, mint csupán a szakmai tartalmak elsajátításának elősegítése. Minden szakma műveléséhez szükséges egyfajta morál, a saját szakmai előrehaladás tervezésének képessége, az időgazdálkodás fontosságának a felismerése. Ezeknek a személyes kompetenciáknak a fejlesztése, az elektronikus tanulási környezet technikai kezelésére történő felkészítés elválaszthatatlan része az elektronikus tanulástámogatásnak és a mentortól is rengeteg energiát kíván.

A virtuális szeminárium speciálisan szerkesztett tananyagok készítését igényli, amelyek mellett, hogy képeket, hangokat, animációkat, órai előadásokon készült videofelvételeket tartalmaznak, ahol szükséges, hallgatói interakciókat is beépítenek az anyagba. Ha a megírt tananyagot nem az írója fordítja át SCORM-os anyaggá, részletes technikai utasításokat kell adnia a munkát elvégzőnek, mert csak a tananyagíró tudhatja, hogy milyen tananyagrészt milyen didaktikai céllal, hogyan kíván megjelentetni.

A webes konzultáció, előadások videofelvételei, a fórum-beszélgetések, beküldött feladatok értékelése mind olyan lehetőségek, amelyek együttes alkalmazása komoly segítséget jelenthet a hallgatóknak a felkészülésben, a szakmai kompetenciák kialakításában, szervezése viszont rendkívül időigényes és mai oktatási rendszerünkben csak nagy erőfeszítések árán valósítható meg megfelelő minőségben.